

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته شده‌ترین ابزار پرداخت است که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام می‌پذیرد. با لحاظ کردن ایران چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۴۰۱ به ۱۴۸۱/۰ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران چک بانک مرکزی) با ۴۱/۹ درصد افزایش از ۸۶۴/۳ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۰ به ۱۲۲۶/۱ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در پایان سال ۱۴۰۱ معادل ۱/۱ درصد بود که نسبت به سال ۱۴۰۰ به میزان ۰/۱ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۴۰۱ برابر با ۱/۹ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن به میزان ۰/۱ واحد درصد افزایش یافت. همچنین، سهم آن از پول با ۱/۳ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۷/۵ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۴۰۱ معادل ۱۴۴۷۶ هزار ریال بود که نسبت به سال قبل از آن معادل ۴۱/۶ درصد افزایش داشت.

بانک مرکزی در راستای رفع نقاط ضعف و کاستی‌های فرآیندهای پرداخت از مرحله شناسایی و احراز هویت مشتریان و تا مرحله صدور مجوز انجام انواع تراکنش‌های بانکی در سال ۱۴۰۱ گام‌های مختلفی برداشته است. مجموعه اقدامات انجام شده شامل تعاریف پروژه‌های متنوع در حوزه شناسایی مشتریان شبکه بانکی و تراکنش‌های مرتبط با سامانه‌های چک می‌باشد که پیاده‌سازی آنان ضمن ایجاد شفافیت حداکثری در عرصه خدمات بانکی، موجبات تقویت و تعمیق نظارت بر خدمات بانکی را فراهم ساخت.

در سال ۱۴۰۱، سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)، پایاپای الکترونیکی (پایا)، شبکه تبادل اطلاعات بین‌بانکی (شتاب) و شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) برای پوشش انواع خدمات بانکداری الکترونیکی در کشور فعال بودند. سامانه پل (پرداخت لحظه‌ای) به عنوان سامانه‌ای جهت انتقال وجه بین‌بانکی مبتنی بر حساب به صورت آنی، در آذرماه ۱۴۰۰ با عضویت ۱۱ بانک مورد بهره‌برداری قرار گرفت و در سال ۱۴۰۱ با عضویت کلیه بانک‌های عامل ظرفیت آن تکمیل گردید و به طور کامل به سامانه‌های خدمت‌رسان پرداخت در کشور افزوده شد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۴۰۰	۸۶۴/۳	۸/۸	۱/۸	۱/۲	۱۰۲۲۲
۱۴۰۱	۱۲۲۶/۱	۷/۵	۱/۹	۱/۱	۱۴۴۷۶

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

میزان سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۴۰۱ معادل ۱۷۷۹۳۲ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۴۰۰ به میزان ۶۷/۱ درصد افزایش داشت. با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری، حجم پول با ۶۵/۲ درصد رشد از ۹۸۶۵/۸ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۰ به ۱۶۲۹۶/۹ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۴۰۱ رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۴۰۱ به ۱۵۰۷۰/۸ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۴۰۰ به میزان ۶۷/۴ درصد افزایش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال مورد بررسی به ترتیب ۹۲/۵، ۲۳/۸ و ۱۳/۹ درصد بود.

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۴۰۰	۹۰۰/۱/۵	۹۱/۲	۱۸/۶	۱۳/۰	۱۰۶۴۶۴
۱۴۰۱	۱۵۰۷۰/۸	۹۲/۵	۲۳/۸	۱۳/۹	۱۷۷۹۳۲

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

بر این اساس، میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از این طریق در سال ۱۴۰۱ معادل ۷۷۷/۳ میلیون ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن (۵۴۲/۳ میلیون ریال) به میزان ۴۳/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۴۰۱ به ترتیب ۱/۰۳ فقره و ۸۰۹/۸ میلیون ریال بود. نسبت مبلغ کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) از رقم ۰/۶۸ در سال ۱۴۰۰ به رقم ۰/۶۳ در سال ۱۴۰۱ کاهش یافت.

با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و جایگزینی تدریجی آن با اتاق پایاپای اسناد بانکی کشور تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۴، عملیات پایاپای اسناد بانکی از سال ۱۳۹۵ صرفاً از طریق سامانه مزبور انجام می‌پذیرد. در سال ۱۴۰۱، تعداد ۸۷/۶ میلیون فقره انواع چک به مبلغ ۶۸۰۷۴/۷ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد که تعداد و مبلغ کل چک‌ها و اسناد بانکی مبادله‌شده نسبت به سال قبل از آن به ترتیب معادل ۰/۵ و ۴۴/۱ درصد افزایش داشت.

جدول ۱۶-۳- تعداد و مبلغ مبادلات با انواع چک

تعداد (میلیون برگ)	تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	سامانه چکاوک
		۱۴۰۰	۱۴۰۱		
۸۷/۱	۸۷/۶	۴۷۲۴۲/۷	۶۸۰۷۴/۷	۴۴/۱	

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

۱۶-۳-۱- توسعه ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

در سال ۱۴۰۱، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۱۵/۶ درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۴۴۵/۷ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۴/۳ درصد (۲۸۵ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۴/۶ درصد (۱۵۳ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۱/۰ درصد (۴/۶ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب، تعداد کارت‌های

صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۴۰۱ به ۵/۳ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل از آن (۴/۶ کارت) معادل ۰/۷ واحد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۱۵/۶	۴۴۵/۷	۳۸۵/۷	کارت بانک‌ها (میلیون)
۸/۲	۵۸/۵	۵۴/۰	خودپردازها (هزار)
۳/۸	۸۱۰۰	۷۸۰۰/۰	پایانه‌های فروش (هزار)
۳/۶	۶۴/۹	۶۲/۶	پایانه‌های شعب (هزار)

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم (درصد)		رشد (درصد)	تعداد (میلیون)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
-۰/۷	۶۴/۳	۶۵/۱	۱۳/۷	۲۸۵/۶	۲۵۱/۲	کارت برداشت
-۰/۹	۱/۰	۲/۰	-۳۹/۳	۴/۶	۷/۶	کارت اعتباری
۱/۷	۳۴/۶	۳۲/۹	۲۰/۸	۱۵۳/۳	۱۲۶/۹	کارت‌های پیش‌پرداخته

در سال ۱۴۰۱، تعداد دستگاه‌های خودپرداز با ۸/۲ درصد افزایش به ۵۸۴۷۱ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۳/۶ درصد افزایش به ۶۴۸۸۷ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۳/۸ درصدی را تجربه کرد و به ۸/۱ میلیون دستگاه رسید. در پایان سال ۱۴۰۱، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۷۶۲۳، ۶۸۶۹ و ۵۵ کارت بود.

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۴۰۱، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۵۴۶۴۶ میلیون تراکنش و ۲۱۱۸۲۱ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق خودپردازها و پایانه‌های

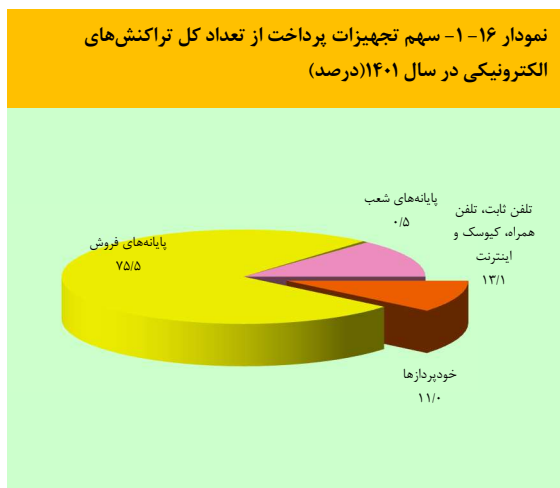
فروش در سال مزبور نسبت به سال ۱۴۰۰ به ترتیب معادل ۱۵/۲ و ۱۷/۳ درصد افزایش یافت. همچنین، مبلغ تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز در مقایسه با سال قبل از آن به ترتیب معادل ۲۷/۵ و ۲۷/۶ درصد افزایش داشت. در این سال، تعداد مبادلات انجام شده در پایانه‌های شعب معادل ۱۹/۶ درصد افزایش و ارزش مبادلات مزبور ۳۶/۸ درصد افزایش یافت. همچنین در سال ۱۴۰۱، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب با ۱۳/۹ و ۶۴/۹ درصد افزایش همراه شد. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۱۲۲/۶ تراکنش بود که نسبت به سال ۱۴۰۰ (۱۲۱/۵ تراکنش)، معادل ۰/۹ درصد افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هریک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این سال به ترتیب

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

۱۰۲۵۸۱، ۵۰۹۱ و ۴۲۵۷ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها، پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب به ترتیب ۷۵۱۹، ۱۹۲۴ و ۱۲۲۲۰۸ هزار ریال بود.

جدول ۱۶-۶- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

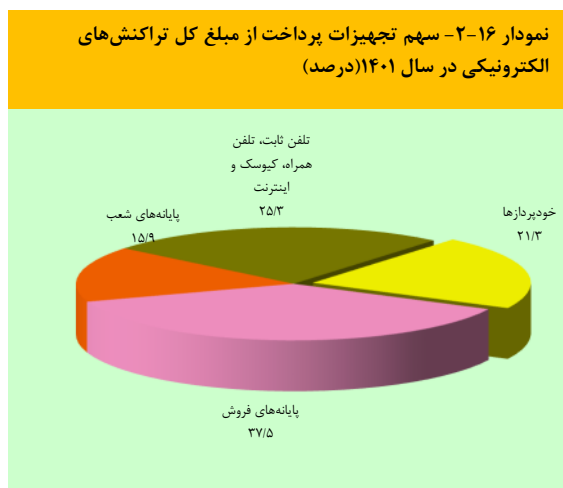
رشد	مبلغ تراکنش‌ها (هزار میلیارد ریال)		رشد	تعداد تراکنش‌ها (میلیون)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
خودپرداز	۲۷/۵	۳۵۳۷۱	۱۵/۲	۵۹۹۸	۵۲۰۸	
پایانه فروش	۲۷/۶	۶۲۱۹۱	۱۷/۳	۴۱۲۳۷	۳۵۱۷۰	
پایانه شعب	۳۶/۸	۲۴۶۷۳	۱۹/۶	۲۷۶	۲۳۱	
تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت	۶۴/۹	۳۲۵۲۴	۱۳/۹	۷۱۳۵	۶۲۶۴	
کل تراکنش‌ها	۳۶/۹	۱۵۴۷۵۹	۱۶/۶	۵۴۶۴۶	۴۶۸۷۳	

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در سطح شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۴۰۱ به ترتیب معادل ۹۷/۶ و ۸۷/۹ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۴۰۰ (۹۸/۲ و ۸۷/۶ درصد) تعداد تراکنش‌ها با کاهش اندک و ارزش تراکنش‌ها با افزایش اندک همراه بود. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۴۰۱ به ترتیب با ۸/۱ و ۱۷/۳ درصد افزایش نسبت به پایان

در سال ۱۴۰۱، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۱۱/۰ و ۲۱/۳ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و مبلغ این تراکنش‌ها به ترتیب ۷۵/۵ و ۳۷/۵ درصد بود. در این سال، به ترتیب معادل ۰/۱ و ۰/۳ واحد درصد، سهم تعدادی تراکنش‌های «خودپردازها» و «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» کاهش و به ترتیب معادل ۰/۴ و ۰/۱ واحد درصد سهم تعدادی تراکنش‌های «پایانه‌های فروش» و «پایانه‌های شعب» افزایش یافت.

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۰/۵۱ و ۱۵/۹ درصد بود. پایانه‌های شعب عمدتاً برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود. همچنین، سهم «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی به ترتیب معادل ۱۳/۱ و ۲۵/۳ درصد بود.

سال ۱۴۰۰ به ۴۹۴۴ و ۴۱۱۹۹ میلیون تراکنش رسید. همچنین در این سال، مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به ترتیب با ۳۱/۶ و ۲۷/۶ درصد رشد به ۴۹۶۸۹ و ۷۹۳۳۰ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب (به ترتیب ۷۷/۲ و ۴۲/۶ درصد) را به خود اختصاص دادند. تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۱۵/۹ درصد رشد به ۵۳۳۶۲ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات نیز با ۳۷/۴ درصد رشد نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۱۸۶۲۳۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ رسید.

جدول ۱۶-۷- تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد (درصد)	مبلغ مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها (میلیون)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۳۱/۶	۴۹۶۸۹	۳۷۷۴۷	۸/۱	۴۹۴۴	۴۵۷۳	خودپردازها
۲۷/۶	۷۹۳۳۰	۶۲۱۶۹	۱۷/۳	۴۱۱۹۹	۳۵۱۲۹	پایانه‌های فروش
۶۰/۴	۵۷۲۱۲	۳۵۶۶۸	۱۳/۸	۷۲۱۸	۶۳۴۳	سایر (تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت، کیوسک و شعبه)
۳۷/۴	۱۸۶۲۳۱	۱۳۵۵۸۴	۱۵/۹	۵۳۳۶۲	۴۶۰۴۵	کل مبادلات شتاب (۱)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

شعب بانک‌های کشور به ارزش ۳۵۴۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۴۰۱ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود که رشد تعدادی و ارزشی آن نسبت به سال ۱۴۰۰ به ترتیب معادل ۵/۲ و ۱۳/۴ درصد بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از «اینترنت و کیوسک» برای انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور با ۳۹/۸ درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به ۳۴۶۹ میلیون مورد به ارزش ۴۰۱۶۰ هزار میلیارد ریال رسید.

سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و «اینترنت و کیوسک» از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۴۰/۱، ۱/۰ و ۵۸/۹ درصد و سهم آنها از مبلغ کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۵۲/۱، ۳/۹ و ۴۴/۰ درصد بود.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۴۰۱، تعداد ۵۸۹۳ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه به مبلغ ۹۱۲۳۵ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. در این سال، معادل ۲۳۶۲ میلیون مورد انتقال وجه به ارزش ۴۷۵۳۴ هزار میلیارد ریال در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) صورت گرفت که نسبت به سال ۱۴۰۰ معادل ۱۲/۳ درصد رشد تعدادی و ۳۲/۹ درصد رشد ارزشی نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۶۲ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های

جدول ۱۶-۸- تعداد و مبلغ انتقال بین بانکی وجوه از طریق سحاب

رشد (درصد)	مبلغ مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنش‌ها (میلیون عدد)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۳۲/۹	۴۷۵۳۴	۳۵۷۶۶	۱۲/۳	۲۳۶۲	۲۱۰۲	خودپردازها
۱۳/۴	۳۵۴۱	۳۱۲۱	۵/۲	۶۲	۵۹	پایانه‌های شعب
۷۳/۳	۴۰۱۶۰	۲۳۱۷۴	۳۹/۸	۳۴۶۹	۲۴۸۱	اینترنت و کیوسک
۴۷/۰	۹۱۲۳۵	۶۲۰۶۱	۲۶/۹	۵۸۹۳	۴۶۴۲	کل مبادلات سحاب

۱۶-۴-۲- ساتنا

مبلغ تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها نیز به ترتیب با ۲۴/۳ و ۲۹/۹ درصد افزایش به ۲۹۲ هزار تراکنش به مبلغ ۲۲۱۰۴۶ هزار میلیارد ریال رسید. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات بانک به بانک به ترتیب با ۸/۳ درصد و ۱/۳ درصد کاهش به ۳۱۰ هزار تراکنش به ارزش ۶۲۵۱۰ هزار میلیارد ریال رسید. سهم عمده تعداد و ارزش تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۴۰۱ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری (به ترتیب معادل ۹۹/۲ و ۴۹/۳ درصد) بود.

در سال ۱۴۰۱، تعداد و ارزش کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان به ترتیب ۹/۵ و ۳۶/۴ درصد نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش یافت و به رقم ۷۱/۴ میلیون تراکنش به ارزش ۵۵۹۴۹۰ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۹/۶ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۷۰/۸ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات با ۵۶/۲ درصد افزایش به ۲۷۵۹۳۵ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد و

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
-۱/۳	۶۲۵۱۰	۶۳۳۶۳	-۸/۳	۳۱۰/۸	۳۳۸/۹	بانک به بانک
۵۶/۲	۲۷۵۹۳۵	۱۷۶۶۶۲	۹/۶	۷۰۸۲۳	۶۴۶۳۰	مشتری به مشتری
۲۹/۹	۲۲۱۰۴۶	۱۷۰۱۳۴	۲۴/۳	۲۹۲/۳	۲۳۵/۲	تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها
۳۶/۴	۵۵۹۴۹۰	۴۱۰۱۵۹	۹/۵	۷۱۴۲۶	۶۵۲۰۴	کل مبادلات ساتنا (۱)

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت مورد استفاده قرار می‌گیرند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۴۰۱ تعداد ۴۴۹ میلیون مبادله به مبلغ ۶۱۰۲۰ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز مستقیم انجام گرفت که در مقایسه با سال قبل از آن، تعداد این مبادلات با رشد ۴۴/۳ درصدی و ارزش آنها با افزایش ۱۱۶/۴ درصدی همراه شد. همچنین،

۱۶-۴-۳- پایا

سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدا دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کارتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز مستقیم از طریق این سامانه موجب شده تا

ارزش ۱۵۳۴۰۷ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به سال قبل از آن به ترتیب ۱۳/۶ و ۵۴/۵ درصد افزایش داشت.

تعداد ۲۴۴۵ میلیون تراکنش به ارزش ۹۲۳۸۷ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک در این سامانه تصفیه شد. به این ترتیب، در این سال معادل ۲۹۴۳ میلیون مبادله به

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایا

رشد (درصد)	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد (میلیون)		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰		۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۱۱۶/۴	۶۱۰۲۰	۲۸۲۰۴	۴۴/۳	۴۹۹	۳۴۶	دستور پرداخت واریز مستقیم
۲۹/۹	۹۲۳۸۷	۷۱۱۱۴	۸/۸	۲۴۴۵	۲۲۴۶	شاپرک
۵۴/۵	۱۵۳۴۰۷	۹۹۳۱۸	۱۳/۶	۲۹۴۳	۲۵۹۲	جمع تراکنش‌های پایا

در سال ۱۴۰۱، سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال با ۰/۶ واحد درصد کاهش به ۱۱/۰ درصد و در مقابل، سهم ارزشی کل مبادلات الکترونیکی با همین میزان افزایش (۰/۶ واحد درصد) نسبت به سال قبل از آن به ۸۹/۰ درصد رسید. در ذیل ابزارهای الکترونیکی، ارزش مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال قبل از آن ۶۴/۹ درصد افزایش یافت که در مقایسه با رشد سایر ابزارهای الکترونیکی دارای بیشترین مقدار بود. سهم از ارزش مبادلات انجام شده از این طریق نیز معادل ۰/۷ واحد درصد افزایش یافت. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش و خودپردازها به ترتیب با ۲۷/۶ و ۲۷/۵ درصد افزایش و سهم ارزشی این مبادلات نسبت به کل مبادلات به ترتیب با کاهش ۲/۴ و ۱/۴ واحد درصدی مواجه بودند. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های شعب نیز ۳۶/۸ درصد رشد نشان داد، در حالی که سهم ارزشی مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های شعب معادل ۰/۶ واحد درصد کاهش یافت.

در ذیل سامانه‌های الکترونیکی، ارزش تراکنش‌های انجام شده در ساتنا (مشتری به مشتری) ۵۶/۲ درصد رشد داشت. سهم ارزشی این تراکنش‌ها از کل مبادلات از ۴۳/۴ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴۴/۷ درصد در سال ۱۴۰۱ افزایش یافت و همچنان مانند سال قبل از آن دارای بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات بود. ارزش مبادلات پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم) نیز با

۱۶-۴-۴- سیما

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم مشتریان بررسی و امکان‌سنجی و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی شد. بر همین اساس، در سال ۱۴۰۱ معادل ۱۱۸ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط ۱۰ شهرداری کشور (شامل شهرداری‌های تهران، مشهد، شیراز، تبریز، کرج، اصفهان، قم، اهواز، کرمانشاه و همدان) در سامانه سیما منتشر شد. انتشار این اوراق با عاملیت بانک‌های شهر، صادرات ایران و کشاورزی بود.

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۴۰۱ با ۵۶/۱ درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰ به رقم ۶۱۶۸۵۰ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات با احتساب افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی ۱/۰ درصد کاهش داشت. حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و ایران‌چک بانک مرکزی به دلیل گردش بدون محدودیت در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

۱۱۶/۴ درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰، سهمی معادل ۹/۹ اختصاص داد که نسبت به سال قبل از آن ۳/۰ واحد درصد درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود افزایش داشته است.

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

انواع چک(۱)	ارزش (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	سهم از رشد (واحد درصد)	سهم از ارزش کل مبادلات (درصد)		تغییر در سهم (واحد درصد)
	۱۴۰۰	۱۴۰۱			۱۴۰۰	۱۴۰۱	
ابزارها و سامانه‌های الکترونیکی	۴۷۲۴۳	۶۸۰۷۵	۴۴/۱	۵/۱	۱۱/۶	۱۱/۰	-۰/۶
ابزارهای الکترونیکی	۳۵۹۶۲۵	۵۴۸۷۷۶	۵۲/۶	۴۶/۵	۸۸/۴	۸۹/۰	۰/۶
خودپردازها	۱۵۴۷۵۹	۲۱۱۸۲۱	۳۶/۹	۱۴/۰	۳۸/۰	۳۴/۳	-۳/۷
پایانه‌های فروش	۳۵۳۷۱	۴۵۱۰۱	۲۷/۵	۲/۴	۸/۷	۷/۳	-۱/۴
پایانه‌های شعب	۶۲۱۹۱	۷۹۳۴۵	۲۷/۶	۴/۲	۱۵/۳	۱۲/۹	-۲/۴
تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت	۲۴۶۷۳	۳۳۷۵۴	۳۶/۸	۲/۲	۶/۱	۵/۵	-۰/۶
سامانه‌های الکترونیکی	۳۲۵۲۴	۵۳۶۲۱	۶۴/۹	۵/۲	۸/۰	۸/۷	۰/۷
ساتنا(مشتري به مشتري)	۲۰۴۸۶۶	۳۳۶۹۵۵	۶۴/۵	۳۲/۵	۵۰/۴	۵۴/۶	۴/۳
پایا(دستور پرداخت واریز مستقیم)	۱۷۶۶۶۲	۲۷۵۹۳۵	۵۶/۲	۲۴/۴	۴۳/۴	۴۴/۷	۱/۳
کل مبادلات(اسمی)	۲۸۲۰۴	۶۱۰۲۰	۱۱۶/۴	۸/۱	۶/۹	۹/۹	۳/۰
کل مبادلات(واقعی)(۲)	۴۰۶۸۶۷	۴۰۲۹۰۷	-۱/۰	-	-	-	-

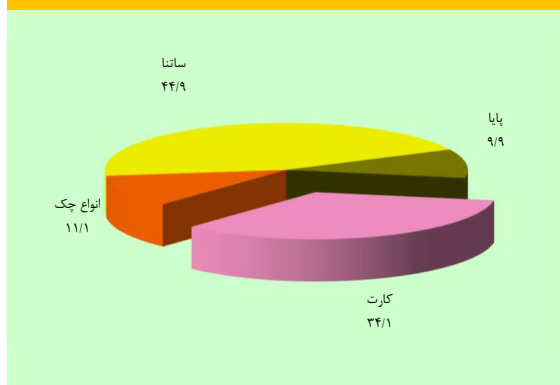
۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل ارقام درون‌بانکی نمی‌شود.
۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۰۰=۱۴۰۰) استفاده شده است.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

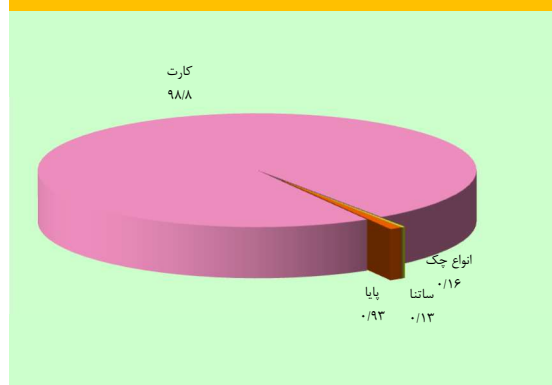
در سال ۱۴۰۱، از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی، بیشترین تعداد تراکنش متعلق به کارت‌های بانکی با ۹۸/۸ درصد بود. مجموع سهم سامانه‌های پایا، ساتنا و انواع چک از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی ۱/۲ درصد و به ترتیب معادل ۰/۹، ۰/۱ و ۰/۲ درصد بود. در این سال از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی، سامانه ساتنا (مشتري به مشتري) با ۴۴/۹ درصد بیشترین سهم و سامانه پایا با ۹/۹ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص دادند. میانگین مبلغ هر تراکنش ساتنا در سال ۱۴۰۱ معادل ۳۸۹۶ میلیون ریال و میانگین مبلغ هر تراکنش پایا معادل ۱۲۲/۳ میلیون ریال بود.

در سال ۱۴۰۱، سهم معاملات کارتی از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی نسبت به سال ۱۴۰۰ کاهش یافت و به ۳۴/۱ درصد با میانگین مبلغ هر تراکنش معادل ۳/۹۶ میلیون ریال رسید. سهم انواع چک از مبلغ کل مبادلات غیر نقدی برابر با ۱۱/۱ درصد و میانگین مبلغ هر تراکنش از طریق چک برابر با ۷۷۷/۳ میلیون ریال بود. در سال مورد بررسی، در مجموع حدود ۴/۲ واحد درصد از سهم مبلغی مبادلات از طریق کارت و انواع چک کاسته شده و به همین میزان بر سهم مبلغی مبادلات انجام‌شده از طریق سامانه ساتنا و سامانه پایا افزوده شد.

نمودار ۱۶-۴- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۴۰۱ (درصد)

نمودار ۱۶-۳- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۴۰۱ (درصد)

جدول ۱۶-۱۲- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط مبلغ هر تراکنش (هزار ریال)		سهم از مبلغ (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۳۹۶۰	۳۳۷۴	۳۴/۱	۳۷/۸	۹۸/۸	۹۸/۹	کارت (۱)
۷۷۷۳۴۳	۵۴۲۳۱۰	۱۱/۱	۱۱/۷	۰/۲	۰/۲	انواع چک (۲)
۳۸۹۶۱۱۹	۲۷۳۳۴۱۷	۴۴/۹	۴۳/۶	۰/۱	۰/۱	ساتنا (مشتری به مشتری)
۱۲۲۳۲۰	۸۱۵۹۴	۹/۹	۷/۰	۰/۹	۰/۸	پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)
۱۱۴۵۷	۸۸۳۱	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

- ۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
- ۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.